

Tuusniemen varhaiskasvatus- suunnitelma

Sisällys

JOHDANTO.....	4
VARHAISKASVATUKSEN TEHTÄVÄ JA YLEISET TAVOITTEET	5
1.1 Varhaiskasvatuksen järjestäminen Tuusniemellä.....	5
1.2 Yhteistyö eri toimintamuotojen kesken ja siirtymä käytännöt	5
1.3 Varhaiskasvatuksen tehtävä osana lapsen kasvun ja oppimisen polkua Tuusniemellä	6
1.4 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvoperusta	6
1.5 Oppimiskäsitys	7
1.6 Pedagogisesti painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus	9
1.7 Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet	9
Ajattelu ja oppiminen	10
Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu	10
Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot	10
Osallistuminen ja vaikuttaminen	10
2.VARHAISKASVATUKSEN TOIMINTAKULTTUURI.....	11
Oppiva yhteisö.....	11
Leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteisö	11
Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo	11
Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus	12
Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa	12
2.1 Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt.....	12
2.2 Yhteistyö varhaiskasvatuksessa.....	13
Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö	13
Monialainen yhteistyö	13
3.PEDAGOGISEN TOIMINNAN SUUNNITTELU JA TOTEUTTAMINEN	14
3.1 Pedagogisen toiminnan suunnittelun ja toteuttamisen periaatteet.....	14
3.2 Dokumentoinnin periaatteet ja käytännöt.....	15
3.3 Monipuolisten työtapojen valintaa ja käyttöä ohjaavia periaatteita.....	15
3.4 Lapsen leikkiä tukevia käytänteitä.....	15
3.5 Oppimisen alueen tavoitteita ja sisältöjä	15
3.5.1 Kielten rikas maailma.....	15

3.5.2	Ilmaisun monet muodot	16
3.5.3	Minä ja meidän yhteisömme	16
3.5.4	Tutkin ja toimin ympäristössä.....	17
3.5.5	Kasvan, liikun ja kehityn	18
3.6	Lasten mielenkiinnon kohteiden ja osallisuuden huomioiminen toiminnassa	18
3.7	Eri kieli- ja kulttuuriryhmien varhaiskasvatus.....	18
4.	LAPSEN KEHITYKSEN JA OPPIMISEN TUKI.....	19
5.	TOIMINNAN ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN.....	19

JOHDANTO

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on varhaiskasvatuslain (540/2018) mukainen Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys, jonka mukaan paikalliset ja lapsikohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat laaditaan ja varhaiskasvatus toteutetaan. Varhaiskasvatussuunnitelman laatimista ohjaa erityisesti varhaiskasvatuslaki, jossa säädetään lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen sekä varhaiskasvatuksen tavoitteista. Esiopetus, jota säätelee perusopetuslaki (628/1998) on osa varhaiskasvatusta.

Varhaiskasvatus on osa suomalaista kasvatus- ja koulutusjärjestelmää sekä tärkeä vaihe lapsen kasvun ja oppimisen polulla. Huoltajilla on ensisijainen vastuu lasten kasvatuksesta. Varhaiskasvatus tukee kotien kasvatustehtävää ja vastaa omalta osaltaan lasten hyvinvoinnista. Valtakunnallisen ohjauksen tarkoitus on luoda hyvät edellytykset varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten kokonaisvaltaiselle kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle

Varhaiskasvatussuunnitelmakokonaisuus koostuu valtakunnallisesta varhaiskasvatussuunnitelman perusteista, paikallisesta varhaiskasvatussuunnitelmasta sekä lapsen yksilöllisestä varhaiskasvatussuunnitelmasta.

Tuusniemen kunnan varhaiskasvatussuunnitelma on laadittu koko varhaiskasvatushenkilöstön toimesta huomioiden mahdollisuuksien mukaan hoidossa olevien lasten ja heidän huoltajiensa näkemykset. Vanhempien ja lasten näkemyksiä on selvitetty sekä kirjallisten että suullisten kyselyiden muodossa.

Kotona olevat hoitajat soveltavat asiakirjassa mainittuja asioita heidän työympäristöönsä niiltä osin, kun se on mahdollista.

Varhaiskasvatussuunnitelma on päivitetty 14.1.2020

VARHAISKASVATUKSEN TEHTÄVÄ JA YLEISET TAVOITTEET

Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhteistyössä huoltajien kanssa niin, että myös lapsen mielipiteet ja kiinnostuksen kohteet otetaan toiminnan suunnittelussa huomioon. Varhaiskasvatus on lasten tasa-arvoa edistävä ja syrjäytymistä ehkäisevä palvelu. Varhaiskasvatuksessa opitut tiedot ja taidot vahvistavat lasten osallisuutta sekä aktiivista toimijuutta yhteiskunnassa.

1.1 Varhaiskasvatuksen järjestäminen Tuusniemellä

Tuusniemen kunta tarjoaa varhaiskasvatusta joko hoitajan kotona tapahtuvana hoitona tai ryhmäperhepäiväkodeissa sekä kirkonkylällä että Tuusjärvellä. Kirkonkylän ryhmäperhepäiväkodissa on lapset jaettu kahteen ryhmään: alle 4-vuotiaat ja 4-6-vuotiaat ja heillä on mm erilliset ruokailu- ja lepotilat. Tuusniemen kunta ei ole rajannut lapsen subjektiivista päivähoito-oikeutta, vaan lapsen tarpeet huomioon ottaen voivat lapsen huoltajat varata lapselle joko osa- tai kokopäivähoidon. Suositus kuitenkin, että vanhempien ollessa kotona, niin hoitoaika on välillä 9-15. Varhaiskasvatusta tarjotaan huoltajien työssä käynnin vuoksi myös iltaisin ja viikonloppuisin. Esiopetusikäiselle lapselle tarjotaan kirkonkylällä ensisijaisesti osa-aikaista kerhotoimintaa koulun välittömässä läheisyydessä sijaitsevilla tiloilla; Tuusjärvellä esikoululaiset sijoitetaan ryhmäperhepäiväkotiin.

1.2 Yhteistyö eri toimintamuotojen kesken ja siirtymä käytännöt

Yhteistyön tavoitteena on, että varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kehityksen ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle. Tuusniemellä esiluokan opettaja tutustuu esikoulua edeltävänä vuonna varhaiskasvatuksesta esikouluun siirtyviin lapsiin. Mikäli lapsella on erityisen tuen tarvetta, erityislastentarhanopettaja käy viikoittain ohjaamassa lasta ja antamassa yksilöllisiä ohjeita varhaiskasvatushenkilöstölle.

Hoitajilla on myös käytössä esiluokan opettajan laatima lomake taidoista, joihin kiinnitetään erityisesti huomiota vuotta ennen esikouluun menoa. Tarpeen vaatiessa lapsi ohjataan muun erityisen tuen piiriin (puhe- ja toimintaterapia). Lapsen kasvunkansio, yksilöllinen varhaiskasvatussuunnitelma ja esiluokan opettajan laatima lomake annetaan vanhempien suostumuksella ennen esikouluun menoa esikoulunopettajalle tutustuttavaksi. Lapsille järjestetään keväisin esikouluun tutustumispäivä, johon myös huoltajat voivat osallistua. Tuusniemen LAPE-työryhmässä käsitellään eri asiantuntijoiden toimesta kokonaisvaltaisesti

lasten ja heidän perheiden tilannetta ja mahdollisen tuen tarvetta. Neuvolan ja sosiaalitoimen kanssa kokoonnutaan muutaman kerran vuodessa.

1.3 Varhaiskasvatuksen tehtävä osana lapsen kasvun ja oppimisen polkua Tuusniemellä

Suurin osa tuusniemeläisistä lapsista on joko osa- tai kokopäiväisesti kunnallisen varhaiskasvatuksen piirissä. Lapset tulevat erilaisista perheistä ja jokainen tuo varhaiskasvatukseen mukanaan aiemman elämänkokemuksensa ja opitut vuorovaikutustaidot. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea lapsen sen hetkistä kehitystä, kasvua ja oppimista yhteistyössä lapsen huoltajien kanssa. Lapselle luodaan turvallinen kasvuympäristö ja hänen yksilöllisiin tarpeisiin vastataan huomioiden hänen taustansa ja elämänkokemuksensa. Tavoitteena on ennaltaehkäistä mahdollisia ongelmia lapsen mennessä esiopetukseen. Varhaiskasvatuksessa seurataan ja tuetaan lapsen psyykkistä, fyysistä ja sosiaalista kehitystä.

Lapsen kasvun tukemiseksi lapsen vastuuhoidtaja ja ohjaaja laativat yhdessä huoltajien kanssa lapsen yksilöllisen varhaiskasvatussuunnitelman. Suunnitelmassa kuvataan lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvät vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet sekä kehittymistä ja oppimista tukevat; yhteiset tavoitteet ja toimenpiteet. Suunnitelmaan kirjataan lapsen tarvitsema tuki ja se päivitetään vuosittain. Tarvittaessa lapsi ohjataan erityisen tuen piiriin. Leikki, toiminnallisuus, elämyksellisyys ja erilaiset kokemukset turvallisessa kasvuympäristössä luotettavien aikuisten kanssa ovat varhaiskasvatuksen työtapoja. Avoin ja luonteva yhteistyö lapsen huoltajien kanssa on ensiarvoisen tärkeää.

1.4 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvoperusta

- Lapsuuden itseisarvo
- Ihmisenä kasvaminen
- Lapsen oikeudet
- Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus
- Perheiden monimuotoisuus
- Terveellinen ja kestävä elämäntapa

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on yhdessä lapsen huoltajien, käytettävissä olevan hoito-, ruokapalvelu- ja kiinteistöhuollon henkilöstön kanssa luoda lapselle sellainen toiminta- ja kasvuympäristö, jossa lapsi kokee turvallisuutta ja hyväksyntää juuri sellaisena kuin hän on. Tavoitteena on onnellinen lapsuus ja siten myös hyvinvoiva lapsi, joka voi luottaa siihen, että hänestä välitetään. Hänen tarpeisiinsa vastataan ja hänen mielipiteensä ja kiinnostuksen kohteet otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon toimintaa suunniteltaessa. Lapsella tulee olla mahdollisuus tulla kuulluksi niillä vuorovaikutuksen ja ilmaisun keinoilla, jotka hän omaa (ilmeet, eleet, viittomat, puhe). Vahvistetaan lapsen

vahvuuksia ja tuetaan niissä asioissa, joissa lapsella puutteita. Kiireettömässä ympäristössä annetaan lapselle aikaa leikkiin ja turvallisuutta ja luottamusta vahvistetaan tarjoamalla lapselle paljon syliä ja hellyyttä. Harjoitellaan oikean ja väärän käsitteitä ja arvostetaan rehellisyyttä.

Lapsen annetaan olla lapsi, joka voi kasvaa turvallisessa ympäristössä ilman aikuisten murheita. Annetaan lapselle onnistumisen tunteen kokemuksia, mutta pelien ja leikkien avulla opetellaan myös pettymyksen sietokykyä. Huomioidaan kanssaihmiset ja opetellaan hyvät käytöstavat.

Konfliktitilanteissa kuunnellaan kaikkia osapuolia ja pyritään löytämään ratkaisu, joka palvelee kaikkia tilanteeseen osallistuneita lapsia. Lapselle opetetaan anteeksi pyytämisen merkitys. Lapsia suojellaan väkivallalta ja kiusaamiseen puututaan välittömästi. Annetaan lapsen näyttää niin ilon, surun kuin ärtymyksen tunteet, mutta opetellaan tunteiden hallintaa niin, ettei niistä koidu haittaa lähellä oleviin henkilöihin tai lapseen itseensä. Tunteiden ilmaisussa käytetään tunnekortteja, joiden avulla opetellaan ilmaisemaan, kuuntelemaan ja käsittelemään erilaisia tunnetiloja.

Lapsia kohdellaan tasavertaisesti riippumatta siitä minkälaisesta perheestä lapsi on lähtöisin. Kunnioitetaan perheiden erilaisuutta ja huomioidaan huoltajien erilaiset näkemykset esim. uskontoon liittyen.

Lapsille opetetaan jokapäiväisessä toiminnassa terveellisten elämäntapojen merkitystä ja luonnon kunnioittamista. Askartelussa hyödynnetään luonnonmateriaaleja ja kierrätystavaraa.

Panostetaan vanhempien osallisuuteen koskien toiminnan sisältöä järjestämällä erilaisia yhteisiä tapahtumia ja kyselyjä. Myös lapselle läheiset henkilöt voivat tutustua hoitopaikan toimintaan.

Huoltajille tehdyn kyselyn perusteella tärkeimpänä pidetään lapsen oikeuksien toteutumista ja vähiten tärkeimpänä perheiden monimuotoisuutta.

1.5 Oppimiskäsitys

Lapsi on aktiivinen, synnynnäisesti utelias toimija, joka oppii ja omaksuu asioita vuorovaikutuksessa häntä lähellä olevien ihmisten ja ympäristön kanssa. Lähtökohtana oppimisille ovat lasten aikaisemmat kokemukset ja mielenkiinnon kohteet.

Lapsi tarvitsee oppimiseen aikuisten tukea, ohjausta ja opetusta ja hänen tulee saada toimia itselleen merkityksellisten asioiden parissa. Aikuisten tulee päivittäisissä toiminnoissa muistaa, että he ovat malleina lapsille.

Leikillä on keskeinen merkitys lapsen oppimistapahtumassa, mutta lapsi oppii myös liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa. Lapsi ei leiki oppiakseen, mutta oppii leikkiessään.

Kasvatustehtävän onnistumisen edellytyksenä korostuu huoltajien ja kasvatushenkilöstön säännöllisen yhteistyön merkitys. Tärkeä muistaa, että jokainen lapsi kasvaa ja kehittyy omien edellytystensä mukaisesti ja jokaisella lapsella on erilaiset tarpeet. Toiminta tulee suunnitella niin, että jokainen lapsi kokee onnistuneensa ja näin saada lasta innostumaan oppimaan lisää. Toimintaa suunniteltaessa huomioidaan lapsen yksilöllisessä varhaiskasvatussuunnitelmassa esiin tulleet lapsen mielenkiinnon kohteet ja mahdollinen erityisen tuen tarve ja vanhempien toiveet koskien toiminnan sisältöä. Nähdään lapsen vahvuudet mahdollisuutena elinikäisen oppimisen prosessissa.

Monialaisella yhteistyöllä varmistetaan varhaiskasvatuksen toteuttaminen lasten tarpeita vastaavaksi niin, että erilaisista perheistä tulevien lasten tarpeet ovat sovussa keskenään. Keskeisiä yhteistyötahoja Tuusniemellä ovat neuvola, sosiaalityö, lastensuojelu, kasvatus- ja perheneuvolan psykologi, erityislastentarhanopettaja ja toimintaterapeutti.

Tuusniemen varhaiskasvatuksessa on tärkeää

- o lapsen myönteisen minäkuvan vahvistaminen; unohdetaan perinteinen roolijako
- o lapsi oppii hillitsemään tunteitaan
- o lapsi oppii kestävämmän pettymyksiä
- o lapsi opettelee odottamaan vuoroaan
- o lapsi saa aikaa leikille; myös ohjattua leikkiä
- o lapsi oppii arjen perustaitoja (pukeutuminen, ruokailu, WC-käynnit, lelujen paikalleen asettaminen)
- o lapsi nauttii yhdessä tekemisestä
- o lapsi oppii noudattamaan ohjeita
- o lapsi oppii ilmaisemaan tunteitaan, mutta myös kuuntelemaan toisia
- o lapsi oppii terveellisen ravinnon, liikunnan ja levon merkityksen
- o lapsi nauttii luonnossa liikkumisesta ja oppii luonnon antimien hyödyntämisen
- o lapsi oppii hyväksymään erilaisuutta ja kunnioittamaan kanssaihmissiä
- o lapsi opettelee oikean ja väärän eroa; anteeksi pyytämistä ja anteeksiantoa
- o lapsi oppii jakamaan lelujaan
- o lapsi saa käyttää mielikuvitustaan ja luovuutta
- o lapsi oppii yhteisön säännöt ja rajat
- o lapsi oppii keskittymään annettuun tehtävään ilman turhaa kiirettä
- o lapsi oppii hyviä käytöstapoja (anteeksi, kiitos, huomenta jne)
- o liikunta keskeisenä osana toimintaa

1.6 Pedagogisesti painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus

Kasvatus on toimintaa, jonka myötä kulttuuriset arvot, tavat ja normit välittyvät, muovautuvat ja uudistuvat. Osaltaan kasvatuksen tavoite on siirtää kulttuuriperintöä sekä tärkeinä pidettyjä arvoja ja traditioita seuraavalle sukupolvelle. Kasvatuksen avulla ohjataan lapsia muodostamaan omia mielipiteitä ja arvioimaan kriittisesti vallitsevia ajattelu- ja toimintatapoja sekä toimimaan eettisesti kestäväällä tavalla. Kasvatuksen sivistystehtävänä on ohjata tietoisesti lasten yksilöllisen identiteetin muotoutumista siten, että lapset oppivat havaitsemaan oman toimintansa vaikutukset toisiin ihmisiin ja ympäristöönsä. Lasten kehitystä tuetaan niin, että he oppivat toimimaan sekä käyttämään osaamistaan myös toisten hyväksi.

Opetuksen lähtökohtana on varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritelty oppimiskäsitys. Opetuksen tarkoitus on edistää lasten oppimista ja auttaa lapsia luomaan merkityksiä itsestään, toisista ihmisistä sekä ympäröivästä maailmasta. Varhaiskasvatuksessa lapsia innostetaan ja motivoidaan opettelemaan uusia asioita sekä ohjataan käyttämään erilaisia oppimisen tapoja. Opetus tukee ja siinä hyödynnetään lasten luontaista uteliaisuutta ja tutkimisen halua. Opetuksessa otetaan huomioon lasten kehittyvät taidot, mielenkiinnon kohteet, vahvuudet sekä lasten yksilölliset tuen tarpeet.

Hoido on fyysisistä perustarpeista huolehtimista sekä tunnepohjaista välittämistä. Tavoitteena on, että lapsi tuntee itsensä arvostetuksi ja ymmärretyksi sekä kokee olevansa yhteydessä toisiin ihmisiin. Vastavuoroinen ja kunnioittava vuorovaikutussuhde sekä myönteinen kosketus ja läheisyys muodostavat perustan hyvälle hoidolle ja huolenpidolle. Päivittäin toistuvat tilanteet, kuten ruokailu, pukeminen ja riisuminen, lepo ja hygieniasta huolehtiminen ovat keskeinen osa lapsen päivää. Varhaiskasvatuksen hoitotilanteet ovat aina samanaikaisesti kasvatus- ja opetustilanteita, joissa opitaan esimerkiksi vuorovaikutustaitoja, itsestä huolehtimisen taitoja, oman vuoron odottamista, ajan hallintaa sekä omaksutaan hyviä tottumuksia ja tapoja.

1.7 Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet

Laaja-alainen osaaminen muodostuu tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon kokonaisuudesta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja sekä toimia tilanteen edellyttämällä tavalla. Arvoilla, asenteilla ja tahtotilalla on suuri merkitys siihen, miten lapsi tulee tietojaan ja taitojaan käyttämään.

Viisi laaja-alaisen osaamisen osa-aluetta ovat:

- ajattelu ja oppiminen
- kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
- itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
- monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen
- osallistuminen ja vaikuttaminen

Tuusniemen varhaiskasvatuksessa kiinnitetään erityisesti huomiota vuorovaikutustaitojen kehittämiseen, itsestä huolehtimisen ja arjen taitoihin sekä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoihin.

Ajattelu ja oppiminen

Ajattelu ja oppiminen kehittyvät vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja ympäristön kanssa ja luovat perustan muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Tavoitteena on kehittää lapsen muistia ja mielikuvitusta sekä antaa lapselle elämyksiä ja oivaltamisen iloa. Pettymyksen sietokykyä ja uudelleen yrittämistä opetellaan ja harjoitellaan erilaisten yhteisleikkien ja pelien avulla. Lapsen muistin ja mielikuvituksen tukena käytetään erilaisia pelejä, satuja, musiikkia, luovaa liikuntaa, nukketeatteria, erilaisia retkiä ja luovaa askartelua. Liikunta keskeisessä asemassa ajattelun ja oppimisen tukemisessa.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Tavoitteena on kehittää lapsen vuorovaikutustaitoja niin, että lapsi pystyy ilmaisemaan itseään ja hyväksymään erilaisista lähtökohdista tulevia lapsia. Lasta ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin. Opetellaan sanomaan kiitos ja anteeksi. Henkilöstön hyvä vuorovaikutusmalli on tärkeää. Lapsella tulee olla mahdollisuus tulla kuulluksi ja ymmärretyksi niillä vuorovaikutuksen ja ilmaisun keinoilla, joita hänellä on. Tarvittaessa käytetään tukiviittomia ja kuvia. Juhlat ja erilaiset tapahtumat ovat oiva tilaisuus jakaa näkemyksiä erilaista tavoista ja perinteistä. Varhaiskasvatuksen tapahtumia ovat mm. läheisen päivä, itsenäisyyspäiväjuhla, joulujuhla, laskiaistapahtuma, vappunaamiaiset, teatteriretket ja yhteiset ulkoilutapahtumat ja myyjäiset.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Lasten kanssa harjoitellaan monia erilaisia taitoja kuten pukeutumista, ruokailua sekä henkilökohtaisesta hygieniasta ja omista ja toisten tavaroista huolehtimista. Lapsille opetetaan oman ja toisten kehon kunnioittamista ja suojelua. Lyöminen, töniminen, nimittely jms on täysin kielletty. Näiden taitojen oppimisella mahdollistetaan lasten asteittaisen itsenäisyyden tukeminen. Lapsia ohjataan terveellisiin elintapoihin sekä toimimaan vastuullisesti ja turvallisesti varhaiskasvatuksen oppimisympäristössä sekä lähiluonnossa ja liikenteessä. Lapsia kuunnellaan ja heitä opastetaan pyytämään apua sitä tarvitessaan. Lapsia kohdellaan kunnioittavasti ja heistä pidetään hyvää huolta.

Osallistuminen ja vaikuttaminen

Lapsia arvostetaan, heitä kuunnellaan ja heidän mielipiteet esim. koskien toiminnan sisältöä otetaan huomioon. Pohditaan yhteisiä sääntöjä ja niiden noudattamista. Kannustetaan ja rohkaistaan lasta osallistumaan yhteisiin puuhiin ja näin vahvistetaan lapsen itseluottamusta ja yhteisössä tarvittavia vuorovaikutustaitoja. Lapset saavat vuorotellen toimia apulaisina, jolloin he voivat ruoka-apulaisen tehtävien lisäksi osallistua mahdollisuuksien mukaan esim. välipalan ja askartelutuokion suunnitteluun/valmisteluun. Lapsen yksilöllisessä varhaiskasvatussuunnitelmassa käydään läpi lapsen kiinnostuksen kohteet, hyvinvointi asiat,

ryhmässä toimiminen, kehitys ja oppiminen sekä lapsen mahdollinen tuen tarve. Vanhemmat voivat esittää toiveita toiminnan sisällöstä

2. VARHAISKASVATUKSEN TOIMINTAKULTTUURI

Toimintakulttuuri on yhteinen tapa toimia, joka muovautuu ja muuttuu yhteisön vuorovaikutuksessa. Toimintakulttuurin tulee luoda suotuisat olosuhteet lapsen kehitykselle, oppimiselle, osallisuudelle, turvallisuudelle, hyvinvoinnille ja kestäväälle elämäntavalle. Toimintakulttuuria arvioidaan säännöllisesti ja sen kehittäminen on jatkuvaa.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria kehitetään seuraavien periaatteiden mukaisesti:

Oppiva yhteisö

Henkilöstö ja lapset muodostavat yhteisön, jossa molemmat osapuolet oppivat toisiltaan. Kaikkien mielipiteitä kuunnellaan ja jokaisella on oikeus näyttää tunteensa. Oppivassa yhteisössä kunnioitetaan toisia ja opetellaan toisia huomioivia käytöstapoja. Ei-toivottuun kielenkäyttöön tai epäasialliseen puhuttelutyyliin puututaan välittömästi. Yhdessä sovittavia tavoitteita pohditaan ja arvioidaan säännöllisissä palavereissa ja toimintaa kehitetään ja muovataan kulloisenkin lapsiryhmän tarpeiden mukaisesti. Vanhemmilta saatu palaute otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon yhteisön toiminnassa. Lasten mielipide huomioidaan toiminnan sisältöä suunniteltaessa. Lapsen yksilöllisessä varhaiskasvatussuunnitelmassa ilmenneet toiveet tai lapsen erityistuen tarve huomioidaan erityisesti yksilöllisissä toimintatuokioissa.

Leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteisö

Varhaiskasvatuksessa leikillä on suuri merkitys lapsen hyvinvointiin. Lapsille luodaan suotuisat ja turvalliset puitteet erilaisten leikkien leikkimiseen niin sisällä kuin ulkona. Mielikuvitukselle annetaan tilaa, mutta myös aikuisten ohjaamia leikkejä leikitään ajoittain. Lapselle annetaan leikkirauha ja mahdollistetaan keskittyminen leikkiin. Leikkivälineitä hankittaessa huomioidaan lasten mielenkiinnon tarpeet. Henkilöstön keskinäiseen kommunikointiin ja tiimityöskentelyyn kiinnitetään huomiota ja muistetaan päivittäinen kanssakäyminen lasten huoltajien kanssa. Ristiriitoihin; olivatpa ne sitten lasten tai aikuisten välisiä, puututaan välittömästi. Muistetaan, että jokainen henkilökunnasta on tasavertaisessa asemassa keskenään. Rohkaistaan niin lapsia kuin henkilöstöä tuomaan yhteisössä esiintyvät epäkohdat esille. Muistetaan, että henkilöstön oma käytös, puhetyyli, asenteet ja suhtautuminen toisiin ihmisiin välittyy lapsille. Kuunnellaan ja kunnioitetaan kaikkia lapsia tasapuolisesti.

Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Muistetaan, että onnistuneeseen toimintakulttuuriin tarvitaan niin henkilöstön, lasten kuin huoltajienkin osallisuutta. Annetaan lapselle tunne, että häntä kuunnellaan ja hänen

mielipiteillään on merkitystä. Pidetään viikoittaisia porinatuokiota lasten kanssa ja tehdään aika ajoin lapsille suunnattuja kyselyitä. Huoltajille suunnatuilla kyselyillä, vanhempainilloissa ja lapsen yksilöllistä varhaiskasvatussuunnitelmaa tehdessä mahdollistetaan huoltajien näkemysten huomioiminen päivittäisissä toiminnoissa. Henkilöstön väliseen kommunikointiin ja toisia kunnioittavaan käytökseen kiinnitetään huomiota, jotta lapsille välittyvä käytösmalli ei vääristy. Huomioidaan ja kunnioitetaan perheiden erilaisuutta ja unohdetaan perinteiset sukupuoliroolit. Annetaan lasten olla lapsia, joilla on mahdollisuus suunnata mielenkiintonsa heitä kiinnostaviin asioihin. Lapsilla tulee olla mahdollisuus kehittää taitojaan ja tehdä valintoja esim. sukupuolesta, syntyperästä, kulttuuritaustasta tai muista henkilöön liittyvistä syistä riippumatta. Tiedostetaan positiivisen palautteen antamisen merkitys lapsen itsetunnon ja identiteetin kehittymiselle. Muistetaan, että lapset ovat yhdenvertaisia vaan ei samanlaisia. Tuetaan lasta ryhmän jäsenyyteen. Lapsia ei vertailla toisiinsa ja kaikilla yhteisön jäsenillä on samanlaiset säännöt. Kiusaamista ja toisen häirintää ei hyväksytä missään muodossa.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Ymmärretään, että kulttuurinen moninaisuus on rikkaus, josta jokainen voi oppia toisiltaan. Suunnitellaan toimintaviikkoja, jossa käsitellään eri maista tulevien lasten kulttuuriin liittyviä tapoja. Kunnioitetaan lapsen äidinkieltä, mutta samalla kannustetaan ja opetetaan lapselle suomen kieltä, jotta lapsi pärjää yhteisön jäsenenä. Luetaan lapsille päivittäin satuja, lauletaan, riimitellään, pelataan ja leikitään, jotta lapsi oppisi käyttämään kieltä monipuolisesti.

Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa

Tuusniemen varhaiskasvatuksessa kiinnitetään erityisesti huomiota liikunnan merkitykseen. Liikuntaa harrastetaan eri muodoissa päivittäin. Lapselle opetetaan terveellisen ruokavalion merkitys ja jokaisen lapsen tulee myös hoitopäivän aikana osallistua lepoetkeen. Muistetaan kaikissa päivän toiminnoissa kiireettömyys ja keskittyminen. Tapaturmista laaditaan läheltä-piti lomake, jotta vastaavanlaisilta tilanteilta voitaisiin jatkossa välttyä tai niihin osataan varautua. Tuusniemen kunnan turvallisuussuunnitelmassa on monipuolisesti otettu huomioon toimintaan liittyvät riskit ja niiden ennaltaehkäisy. Hyödynnetään luonnon- ja kierrätysmateriaalia askartelussa ja muistetaan, ettei roskata luontoa.

2.1 Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt

Niin ryhmäperhepäiväkodeissa kuin kotona hoidettaville lapsille tulee tarjota lapsen oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen oppimisympäristö. Lapsella tulee olla riittävästi aikaa ja tilaa erilaisiin leikkeihin ja peleihin, mutta myös mahdollisuus rauhalliseen oleiluun ja lepoon. Leikkivälineitä hankittaessa huomioidaan lapsen mielenkiinnon kohteet. Yhteisesti sovittuja sääntöjä noudattamalla varmistetaan oppimisympäristön turvallisuus. Hyödynnetään kunnan leikkipuistoja, lähiympäristöä ja luontoa erilaisiin leikkeihin ja

tutkimiseen. Muistetaan liikunnan suotuista merkitys lapsen kehitykselle. Rikastetaan lapsen oppimisympäristöä vierailemalla kirjastossa, paloasemalla, museossa ja tekemällä erilaisia retkiä. Toimitaan yhteistyössä muiden hoitajien kanssa. Kotona toimivien hoitajien hoitotilojen turvallisuus ja sopivuus arvioidaan ohjaajan ja työterveyshoitajan tekemän työpaikkakäynnin yhteydessä. Ryhmäperhepäivähoitokotien oppimisympäristöt on kuvattu tarkemmin kunnan turvallisuussuunnitelmassa. Oppimisympäristön toimivuutta arvioidaan henkilöstön kanssa säännöllisesti ja sitä muokataan jatkuvasti lapsiryhmän tarpeiden mukaiseksi.

2.2 Yhteistyö varhaiskasvatuksessa

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön tavoitteena on huoltajien ja henkilöstön sitoutuminen lapsen turvalliseen kasvuun ja kehitykseen. Yhteistyö perustuu luottamukseen, avoimuuteen ja molemmin puoliseen kunnioitukseen. Yhteistyö huoltajien kanssa alkaa siinä vaiheessa, kun lapsi tutustuu hoitopaikkaan. Tutustumaan tullessa huoltajat palauttavat hoitoon lapsen esitietolomakkeen, josta ilmenee lapsen senhetkiset taidot (kielelliset, motoriset, sosiaaliset), mielenkiinnon kohteet, arkirutiinit, mahdollisen tuen tarve ja lupa-asiat. Tuolloin huoltajien kanssa keskustellaan arvoista, säännöistä, tavoitteista ja vastuista. Tiedostetaan, että päävastuu lapsen kasvatuksesta on huoltajilla ja henkilöstön tehtävä on tukea ja ohjata huoltajia heidän kasvatustehtävässään. Päivittäisistä tapahtumista kerrotaan hoitopäivän päätteeksi lapsen huoltajille ja muista lapsen tekemisistä pidetään kasvunkansiota, joka annetaan huoltajille hoidon päättyessä. Jokaiselle lapselle laaditaan vastuuhoidajan ja huoltajan toimesta vuosittain läpikäytävä yksilöllinen varhaiskasvatussuunnitelma, jossa arvioidaan lapsen kasvua ja kehittymistä. Huoltajien osallisuutta toiminnan sisältöön varmistetaan erilaisilla kyselylomakkeilla ja keskustelutuokioilla. Yhteisten tapahtumien merkeissä lisätään henkilöstön ja huoltajien välistä vuorovaikutusta. Jokaiselle lapselle nimetään hoidon alettua vastuuhoidtaja, joka seuraa tarkemmin kyseisen lapsen kehitystä, oppimista ja käyttäytymistä. Hän myös havainnoi säännöllisesti lapsen arkea ja dokumentoi ne lapsen kasvunkansioon. Mikäli hoitajalla herää lapsessa huolen aiheita; otetaan se välittömästi huoltajien kanssa puheeksi.

Monialainen yhteistyö

Monialaisen yhteistyön tavoitteena on varmistaa varhaiskasvatuksen toteuttaminen lasten tarpeita vastaavaksi. Tuusniemellä yhteistyötä tehdään neuvolan, erityislastentarhanopettajan, lastensuojelun ja koulun kanssa. Mikäli lapsen kehityksessä havaitaan monialaisen tuen tarvetta; pyydetään siihen aina erikseen huoltajilta lupa. Varhaiskasvatus ja neuvola tekevät huoltajien suostumuksella yhteistyötä aina kun tarve vaatii. Jokaisesta lapsesta täytetään 1½ ja 4-vuotiaana yhteistyölomake, johon huoltajat ja varhaiskasvatushenkilöstö kokoavat havaintoja lapsen sen hetkisestä kehityksestä. Lomake toimitetaan neuvolaan lapsen tarkastuskäynnin yhteydessä ja palautetaan takaisin

varhaiskasvatus henkilöstön nähtäväksi neuvolassa käynnin jälkeen. Tavoitteena on tunnistaa lapsen ikätasoisien kehityksen eteneminen ja ne kehitysalueet, joissa lapsi mahdollisesti tarvitsee tukea ja ohjausta.

Esikouluun menevien lasten valmiudet arvioidaan vanhempien, ohjaajan ja vastuuhoitajan toimesta ennen esikouluun menoa ”Lomakkeella esikoulua varten”, joka sitten siirtymävaiheessa annetaan huoltajien suostumuksella esikoulunopettajalle.

Muita paikallisia yhteistyötahoja ovat ev.lut. seurakunta, vapaa-aikatoimi, toimintakeskus ja kirjasto. Tuusniemellä toimiva lapsiperheiden tukiryhmä, Tuula, johon kuuluu edustajia sosiaalitoimesta, varhaiskasvatuksesta, sivistystoimesta, perusterveydenhuollosta ja kouluterveyshuollosta, käsittelee kokonaisvaltaisesti perheiden tilannetta ja mahdollisen tuen tarvetta. Fysioterapeutti osallistuu mahdollisuuksien mukaan lasten liikuntatuokion pitämiseen.

3. PEDAGOGISEN TOIMINNAN SUUNNITTELU JA TOTEUTTAMINEN

3.1 Pedagogisen toiminnan suunnittelun ja toteuttamisen periaatteet

Pedagoginen toiminta on tietoista, suunnitelmallista ja tavoitteellista. Toiminnan suunnittelun tavoitteena on edistää lasten oppimista ja hyvinvointia sekä laaja-alaista osaamista. Toiminnan suunnittelu toteutetaan lasten, huoltajien ja henkilöstön välisessä vuorovaikutuksessa. Suunnittelun tulee olla tavoitteellista ja päämäärätietoista toimintaa, jossa huomioidaan kokonaisvaltaisesti lapsen kasvatus, opetus ja hoito. Suunnitelmaa tehdessä huomioidaan eri oppimisalueiden yhdistäminen: kielten rikas maailma, ilmaisun monet muodot, minä ja meidän yhteisö, tutkin ja toimin ympäristössäni ja kasvan, liikun ja kehityn. Suunnitelman pohjana on sekä paikallinen- että lapsen yksilöllinen varhaiskasvatussuunnitelma, huoltajien näkemykset koskien toiminnan sisältöä ja lapsen ja lapsiryhmän kiinnostuksen kohteet, tarpeet ja valmiudet. Varhaiskasvatuksen suunnittelun, toteuttamisen, arvioimisen ja kehittämisen keskeisenä työmenetelmänä on lapsen havainnointi arjen eri tilanteissa. Yksikön toiminnan suunnittelu toteutetaan koko henkilöstön kanssa yhdessä; kuitenkin niin, että jokainen vastuuhoitaja toteuttaa suunnitellun mukaisen toiminnan oman vastuulapsensa tiedot ja taidot huomioon ottaen. Suunnitelman toteutumista tulee arvioida viikoittain yhteisissä henkilöstön palavereissa, joihin myös ohjaaja osallistuu. Myös vanhemmilta ja lapsilta saatu palaute huomioidaan toimintaa arvioitaessa. Tarvittaessa suunnitelmaa muutetaan ja kehitetään niin, että se palvelee lasten tarpeita ja mielenkiinnon kohteita. Jokaiselle lapselle suunnitellaan myös hänen kehitystään vahvistavia yksilöllisiä tuokioita. Toiminnan suunnittelussa muistetaan leikin ja liikunnan merkitys. Tiedostetaan, että jokainen arkipäivän tilanne on lapselle myös kasvatuksen ja opetuksen mahdollisuus.

3.2 Dokumentoinnin periaatteet ja käytännöt

Dokumentointi tuottaa hyödyllistä tietoa lasten elämästä, kehityksestä, kiinnostuksen kohteista, ajattelusta, oppimisesta ja tarpeista sekä ryhmän toiminnasta. Tärkeä työmenetelmä toiminnan suunnittelussa. Käytännössä jokainen hoitaja havainnoi omaa vastuulastansa arjen eri tilanteissa ja kirjaa ne ylös lapsen henkilökohtaiseen vihkoon tai erilliselle havainnointi lomakkeelle. Lapsia valokuvataan päivän eri toiminnoissa ja ne taltioidaan lapsen kasvun kansioon. Samoin taltioidaan lapsen kertomuksia, ajatuksia ja piirustuksia.

3.3 Monipuolisten työtapojen valintaa ja käyttöä ohjaavia periaatteita

Toimintaa ja työtapoja suunniteltaessa huomioidaan lasten ikä, tarpeet, valmiudet ja kiinnostuksen kohteet. Eri päiville suunnitellaan toimintaa missä lapsen luovuudelle, liikkumiselle ja leikille annetaan tilaa. Lapsen aloitteet otetaan huomioon ja toiminta suunnitellaan niin, että lapset voivat tehdä erilaisia tehtäviä mielenkiintonsa mukaisesti. Lapsille annetaan myös pieniä työtehtäviä; kuten apulaisena toimiminen. Lapsilla on käytettävänä riittävästi toimintamateriaalia ja erilaisia pelejä, jotka ovat lapsen saatavilla. Henkilöstön tehtävä on kehittää jo lapsen olemassa olevia työtapoja ja antaa mahdollisuus uudenlaisten työtapojen kokeiluun. Henkilöstön oma osaaminen ja kiinnostuksen kohteet hyödynnetään työtapojen suunnittelussa. Muistetaan positiivisen palautteen antaminen lapsen itsetunnon vahvistamisessa.

3.4 Lapsen leikkiä tukevia käytänteitä

Hoitopaikassa tulee niin sisällä kuin ulkonakin olla mahdollisuus erilaisiin leikkeihin. Leikille tulee antaa tilaa, aikaa, rauhaa ja erilaisia leikkivälineitä. Henkilöstön tehtävänä on havainnoida lasten leikkiä ja tämän perusteella tukea leikin kehittymistä, lasten vuorovaikutustaitoja ja me-hengen luomista. Henkilöstö huolehtii, että jokainen lapsi pääsee osallistumaan leikkiin ja jokaisen ideoille annetaan mahdollisuus. Aikuiset opettavat lapselle erilaisia perinneleikkejä ja varsinkin liikunnallisten leikkien osuutta toiminnassa lisätään. Roolileikkejä varten varataan sitä mahdollistavia asuja ja välineitä. Erilaisiin arjen hoitotilanteisiin, kuten esim. pukeminen, ruokailu ja WC-toiminnot liitetään leikinomaisuutta lorujen, laulujen, kuvien ja sanaleikkien avulla. Hoitopaikassa pitää olla myös mahdollisuus lapsiryhmän jakamiseen niin, että kukin ryhmä voi leikkiä haluamaansa leikkiä rauhassa. Tietokoneen käyttöä lapsi voi harjoitella erilaisia lapsen kehitystä edesauttavia pelejä pelaamalla ja sitä hyödynnetään niin liikunnallisten leikkien leikkimiseen kuin musiikin kuunteluun.

3.5 Oppimisen alueen tavoitteita ja sisältöjä

3.5.1 Kielten rikas maailma

Tavoitteena on, että lapsi oppii varhaiskasvatuksessa tuottamaan ja ymmärtämään puhetta niin, että hänellä on hyvät mahdollisuudet hyviin vuorovaikutustaitoihin yhteisön ja ympäristön kanssa. Lasta kuunnellaan, hänelle luetaan satuja, loruja,

lauletaan lauluja ja innostetaan lasta kertomaan omia tarinoita, jotka dokumentoidaan. Kaikissa arjen hoitotilanteissa kerrotaan lapselle mitä on tekeillä. Lapsia innostetaan keskinäiseen kommunikointiin erilaisten leikkien ja pelien avulla. Reagoidaan lapsen ei-kielelliseen viestintään niin, että lapsi tulee ymmärretyksi. Tarvittaessa käytetään kuvia, esineitä ja tukiviittomia. Hoitokodin eri toimitiloissa on esillä paljon erilaisia kuvia, jotka herättävät keskustelua ja kartuttavat lapsen sanavarastoa. Esikouluun meneville lapsille, joilla kielellistä viivästymää, järjestetään erityislastentarhanopettajan ja vastuuhoitajan pitämiä yksilöllisiä, kielen kehitystä tukevia tuokioita. Tarvittaessa lapsi ohjataan puheterapiaan.

3.5.2 Ilmaisun monet muodot

Huomioidaan toiminnan suunnittelussa musiikillinen, kuvallinen sekä sanallinen ja kehollinen ilmaisu. Lauletaan lauluja, kuunnellaan musiikkia, liikutaan musiikin tahdissa, tutustutaan soittimiin, leikitään pantomiimia ja leikkejä, joissa lapsi saa elehtiä ja ilmeillä haluamallaan tavalla. Kannustetaan lasta ilmaisemaan itseään luovuutta ja mielikuvitusta käyttäen. Maalataan vesi- ja sormiväreillä, piirretään erilaisia tekniikoita käyttäen liiduilla ja kynillä ja harjoitellaan värien käyttöä. Annetaan lapselle mahdollisuus muovailuun, rakenteluun ja ompelu- ja helmitöiden tekoon.

3.5.3 Minä ja meidän yhteisömme

Varhaiskasvatuksen tehtävä on kehittää lapsen valmiuksia ymmärtää, että on muitakin tapoja toimia ja ajatella kuin mitä lapsen kotona on opittu. Tehtävää tulee lähestyä eettisen ajattelun, katsomusten, lähiyhteisön menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden sekä median näkökulmista. Toiminnassa käytetään satuja, kuvataidetta, leikkiä, erilaisia media sisältöjä ja vierailijoita/vierailuja apuna lasten kulttuuriseen oppimiseen, vuorovaikutukseen ja ilmaisuun sekä ajattelun oppimiseen. Eettisiä asioita pohdimme erityisten teemaviikkojen avulla ryhmässä ja kahden keskisissä keskusteluissa aina silloin, kun joku asia painaa lapsen mieltä. Käsittelemme kuolemaa esim. pyhäinpäivän lähestyessä viemällä kynttilät läheisten haudalle. Ystävyyttä korostetaan viettämällä lapselle läheisen päivää ja tekemällä ystävänpäivä kortteja. Palvelukeskuksessa vieraillaan suurimpien juhlapyhien aikaan. Keskustellaan oikeasta ja väärästä ja ryhmän säännöistä. Lapsilla on käytössä tunnekortit, joiden avulla lapsi voi päivän mittaan kertoa olevansa esim. iloinen, surullinen tms

Katsomuskasvatuksessa edistetään keskinäistä kunnioitusta ja ymmärrystä eri katsomuksia kohtaan sekä tuetaan lasten kulttuuristen ja katsomuksellisten identiteettien kehittymistä. YK:n päivän aikaan keskustellaan muiden maiden lapsista ja eri maiden tavoista. Tuodaan hoitoon erilaisia matkamustoja ja keskustellaan niiden avulla muiden maiden kulttuuri eroista. Huomioidaan lasten uskonnollinen

erilaisuus toiminnassa niin, ettei katsomukselliset erot joudu ristiriitaan keskenään. Tehdään yhteistyötä ev.luterilaisen seurakunnan kanssa; erillisen, yhdessä laaditun yhteistyösopimuksen mukaisesti. Lapset voivat halutessaan ja vanhemmilta luvan saatuaan osallistua seurakunnan kerhoon ja seurakunnasta tulevan ohjaajan tuokioihin. Lasten kanssa keskustellaan perheiden tavoista viettää erilaisia juhlia ja juhlapyhä vuodenvuorokiertoon liittyvien juhlapyhien aikaan.

Lähiyhteisön menneisyyden pohdintaan voidaan hyödyntää isovanhempia, paikallista museota ja kyläyhdistysten järjestämiä tapahtumia.

Nykyisyys on esillä joka päiväisessä arjessa ja tulevaisuutta voidaan pohtia lapsen esille tuomissa tilanteissa. Varjellaan lasta kuitenkin minkäänlaisilta uhkakuvilta.

Mediakasvatuksessa keskustellaan lasten kanssa television katselemisesta, mainoksien merkityksestä ja erilaisten pelien pelaamisesta. Yritetään erottaa fakta ja fiktio. Hoidossa lapset voivat tutustua tietokoneeseen pelaamalla opetustarkoitukseen suunnattuja pelejä ja kuuntelemalla musiikkia ja satuja. Satunnaisesti katsellaan lasten ikäsuositusten mukaisia elokuvia. Vanhempien kanssa keskustellaan liiallisen television katsomisen ja pelaamisen haitoista. Lapsilla käytössä kamera, jolla he voivat esim. retkillä kuvata heitä kiinnostavia asioita joista voidaan jälkikäteen keskustella koko ryhmän kanssa yhdessä.

3.5.4 Tutkin ja toimin ympäristössä

Lasten kanssa tehdään säännöllisesti retkiä lähiympäristöön, jotta lapsi oppii havainnoimaan, jäsentämään ja ymmärtämään kokemaansa. Luodaan lapselle myönteisiä kokemuksia luonnossa liikkumisesta, jotta lapsi oppisi nauttimaan luonnon tarjoamista mahdollisuuksista. Seurataan vuodenaikojen vaikutusta luontoon, kasveihin ja eläimiin. Kerrotaan luontoon roskaamisen haitoista eli opetellaan ymmärtämään syy- ja seuraussuhteita. Sään vaihtelua seurataan päivittäin pidettävässä aamuhetkessä.

Matemaattista ajattelua ja geometrisia muotoja harjoitellaan erilaisten pelien, tehtävien ja leikkien avulla.

Teknologiakasvatuksessa kiinnitetään huomiota erilaisten koneiden ja laitteiden toimintaan ja niiden turvalliseen käyttöön. Lapset saavat eri materiaaleja hyödyntäen rakennella itse keksimiään vempaimia.

3.5.5 Kasvan, liikun ja kehityn

Varhaiskasvatuksen tehtävä on yhdessä huoltajien kanssa luoda pohja lasten terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle sekä fyysistä aktiivisuutta edistävälle elämäntavalle eli antaa tuki itsestä huolehtimiseen ja arjen taidoissa selviämiseen. Liikunta on yksi tärkeimpiä painopistealueita ja sitä harrastetaan monin eri tavoin. Talvella hiihdetään, luistellaan, lasketaan mäkeä ja tehdään metsäretkiä. Keväällä ja syksyllä juostaan, pyöräillään, palloillaan ja järjestetään urheilukisat ja yhteinen ulkoilu tapahtuma. Käydään säännöllisesti koulun jumppasalissa, jossa harjoitellaan erilaisia liikunta- ja perinneleikkejä, kiipeämistä ja temppuratoja.

Ruokailussa lapselle opetetaan myönteistä suhtautumista eri ruokiin ja hyviä pöytätapoja. Yritetään houkutella lasta maistamaan eri ruokalajeja ja annetaan lapsille ajoittain mahdollisuus vaikuttaa esim. välipalan valintaan. Lapset otetaan mukaan välipalan tekoon ja heidän kanssa leivotaan. Opetellaan leikinomaisesti ravintolassa käyttäytymistä ja seisovasta pöydästä syömistä.

Keskustellaan mikä merkitys, unella, liikunnalla ja terveellisellä ruokavaliolla on lapsen hyvinvointiin. Henkilökohtaiseen hygieniaan kiinnitetään huomiota ja käsien pesu suoritetaan useaan kertaan päivän aikana. Lasten kanssa harjoitellaan liikenteessä liikkumista ja rauhallista käyttäytymistä karuselleissa, liukumäissä jne.

3.6 Lasten mielenkiinnon kohteiden ja osallisuuden huomioiminen toiminnassa

Lasten touhuja havainnoidaan ja dokumentoidaan säännöllisesti ja näin saadaan selville lapsen mielenkiinnon kohteet, jotka otetaan huomioon toiminnan suunnittelussa. Viikkoapulainen saa kerran viikossa päättää välipalasta ja askartelusta. Aamulla hoitoon tullessa voivat lapset vapaa valintaisesti tehdä heitä kiinnostavia asioita aina aamupalaan saakka. Se voi olla leikkiä, askartelua, maalaamista, muovailua, rakentelua jne jne. Hoitopaikan materiaali ja lelut pyritään hankkimaan lasten mielenkiinnon ja toiveiden mukaan. Lasten ja huoltajien mielipide huomioidaan retkikohdetta suunniteltaessa.

Kerran viikossa lapsilla on mahdollisuus tuoda hoitoon heitä kiinnostavia pelejä, leluja, kirjoja tai musiikkia.

3.7 Eri kieli- ja kulttuuriryhmien varhaiskasvatus

Lasten erilaiset kielelliset ja kulttuuriset taustat nähdään yhteisöä myönteisellä tavalla rikastuttavana. Toiminnassa ne huomioidaan yhdessä huoltajien kanssa sovittujen käytänteiden mukaisesti. Eri kielitaustaisille lapsille annetaan mahdollisuus omaan kieleen, mutta heitä kannustetaan ja tuetaan suomen kielen käytössä, jotta heidän on helpompi sopeutua ja pärjätä lähiyhteisössä.

4. LAPSEN KEHITYKSEN JA OPPIMISEN TUKI

Mikäli jollakin lapsen kehitysalueella huomataan viivettä tai muuta huolenaihetta; otetaan se ensimmäiseksi vanhempien kanssa puheeksi. Yhdessä mietitään lapsen tuen tarvetta ja tarpeen vaatiessa lapsi ohjataan monialaisen yhteistyön piiriin (puhe- ja toimintaterapia, psykologi, neuvola erikoissairaanhoido, erityislastentarhanopettaja). Erityislastentarhanopettaja käy tarvittaessa säännöllisesti hoitopaikassa pitämässä lapselle joko yksilö ohjausta tai pienryhmä työskentelyä ja myös vastuuhoitajan kanssa suunnitellaan lapsen kanssa tehtävästä yksilö ohjauksesta yhdessä ohjaajan ja elton kanssa. Lapsen yksilölliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan lapsen yksilöllisen tuen tarve ja toimenpiteet tuen toteuttamiseksi. Myös vanhempia opastetaan asioissa, jotka tukevat lapsen kehitystä. Toteutumista seurataan vähintään kerran vuodessa pidettävässä lapsen varhaiskasvatussuunnitelma keskustelussa.

5. TOIMINNAN ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN

Varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista arvioidaan säännöllisesti pidettävissä hoitajien kokouksissa. Ryhmäperhepäiväkodissa toimintaa ja sen vaikutuksia arvioidaan viikoittain ja toimintakulttuuria muutetaan sen hetkisen lapsiryhmän tarpeiden ja mielenkiinnon mukaisesti. Vanhemmille suunnattu asiakaskysely tehdään joka toinen vuosi ja yksittäisiä mielipiteitä toiminnasta, retkistä ja tapahtumista tehdään aika ajoin. Hoitajien itsearviointia seurataan vuosittaisissa kehityskeskusteluissa.